

NEMZETI UJSÁG.

HAZAI S KÜLFÖLDI TUDÓSÍTÁSOKBÓL.

ALAPÍTÁ KULTSÁR ISTVÁN TABLABIRÓ, KIADJA ÖZVEGYE.

(Harminezhetedik év.)

Megjelenik minden szerdán és szombaton, fél évi ára helyben kihordással 3 ft. 12 kr. borítékkal 3 ft., postán 4 ft. ismeretlen kezektől bérmentesíteni kérjük a leveleket, a lapokat illető levelek a szerkesztőségnek címezhetendők.

TARTALOM: Hazai napló. Kinev. megf. nyugalm., Korunk ügyei, Pest m. közgy. folyt., csiny-é a temetés megtagadása?, caleidoscopi daguerreotyp, jelentés a nemzeti színházról, jótétemény, új magy. buvár, Zalából, Veszprémből, Zólyomból (megyei gyűlések). — Külf. napló. Spanyol- Francia- Angolország. Schweicz, China. Rövid közl. Hirdetések.

HAZAI NAPLÓ.

Kinevezések. A nm. m. kir. udv. kamara a tiszta-ujlaki kamr. számtartó-hivatalra Maholányi Tamás vásáros-naményi ispánt, a szent-andrási kamr. kasznárságra Joannovits Szilárd helybeli kamr. igazgatósági irnokot, a marmarosi kamr. igazgatóságnál ujonrendszerezített erdészeti-tollvivői hivatalra pedig Tokschmann Lajost a beszercebányai kerületből feketevízi erdésztt nevezte ki.

Megf. nyugalm. Őcsapost. kir. Fölsege Mixich Miklóst a horvátországi báni hivatal itélő-mesterét, és Jármay Imrét n. Szabolcs megye volt első alispánját magyar kir. tanácsosi címmel méltóztatott legkegyelmesebben fölruházni.

Nyugalmozás. Tartsa János erdélyi kir. kincstári lajstromozó, saját kérelme következtében, több mint 41 évi hiv. és sükeres szolgálata tekintetéből egész évpenzét megtartva, érdekl. nyugalmobba helyeztetett.

Gyászhir. Veszprém, nov. 18án. Főtisztelendő bogdányi Bogdányi Kár. apát, és székes-egyházi örkanonok, ma reggeli 7 órakor, épen midőn misézés végett a székes-egyházba menne, szélütés következtében ugyanott halva rogyott le — életének 69dik évében. Benne a ns káptalan kedvelt társát, kitűnő tudományosságú tagát, s a gondviselése alatt lévő alapítványoknak hü. és ritka pontosságú kezelőjét, a püspöki lyceum pedig mély avatottságú szelid igazgatóját veszté. Végrendele is annak jellemzi őt, kinek éltében tartaték, kegyes valódi egyházi férfinak; hátramaradt értékének ugyanis csak nem felét ajtatos ezélokra hagyta. Nyugodjanak békével hamvai!

Korunk ügyei. (Párronatok és adó.) „A derék Erdély bizony túlhalad minket. — Nincs s nem is lehet alkotmány, melly az adó tárgyában nagyobb biztosítékot nyujtana, mint minővel Magyarországnak a megyék bírnak: magunk határozzuk meg, magunk vetjük ki, magunk költjük el, magunk veszünk számot — és nálunk még is akadnak emberek, kik az igazság szent elvét nem akarják érteni, mert fáj az igazság erszényüknek. — Szerk.“

E szavakat olvasók a Pesti Hirlap 184ik számában 684. lapján, csillag alatt. Miután a szerkesztőnek ezen észrevételében nem csak hogy nem lehet az igazság elvét fölhaladni, hanem minthogy ezen elv mellett az erszényes embereknek erszénye méltán fájhatna és csak akkor lehetne a mondottakat igazsággal fogadni, ha minden megyében minden ugy lenne amint az igazság törvénye szerint lenni kellene, nem pedig a mint van: — azért megengedendi a tisztelt szerkesztő, ha a fönmondottakra vonatkozó nézeteinket kimondjuk.

Mindenek előtt nem engedhetjük meg azon állítást, hogy Erdély bennünket mindenben túlhalad. Ezen odavetett általános állítást

csak azért sem lenne kedves dolog taglalgatni, mert hasonlítgatások tömegébe kellene merülnünk, tudjuk pedig, hogy minden hasonlítgatás gyűlöletes, — a sokból még is kiragadunk egyet. Azon összehasonlítás, hogy midőn Magyarországnak a fölségsértő világos törvényeink szerint csak bilincsekben, ellenben Erdélyben szabad lábón védheti magát, nem áll: mert Erdélynek ez iránti törvényeit a gyakorlat megczáfolja, mert a fölségsértő csak a királyi tábla eleibei megidéztesét kapja szabad lábón, személyes megjelenése bejelentésén az elnöknek a királyi tábla azonnal összehívul, zárt ajtóknál tanácskozik, rögtön ítéletet hoz, hogy az idézett tényes veszélyes a hazára, s szabad lábón nem maradhatván, szabadságától megfosztatik, s vasra veretik; ha pedig személyesen meg nem jelenik, makkacsságban marasztaltatván elfogatása, s vasra veretése elítéltetik. Így tehát Erdély ezen szabadalmi haladása egyedül holt betű, s itt is ott is a fölségsértő védelmét csak bilincsekben adhatja elő; de mondjuk ki az ikerhaza előtt, hogy miután az 1791. 41. törvényezikk mind a két hazában a fölségsértők ellen ugyanazon törvényt, t. i. az élet és jószágvesztést szabályozta, nem lehet-e itt is, ott is attól tartani, hogy a tettes legbecsesebb javát, életét, ellilánással fog törekedni megmenteni; mert igaz ugyan, hogy vagyont, és életét vesztendő nem talál okot, melly őt családjához, hazájához lelánczolná, s a szökéstől visszatartatná, de más részről mindig biztatja keble reménye, hogy életét fontartva, ha idővel fejlődésétől kegyelmet nyer, családját a szegységtől megmenti, s ő is egykoron hasznos polgárrá válhatik, a mi ösztönül szolgál a szökésre. A vagyon nem képes a szökéstől gátolni; — Lőrántynak, Rakóczynak nevezetes jószágai valának, még is a törvények szigorúsága elől jobbnak tartották biztos menekedést keresni. Továbbá, ha a most említett törvény minden halállal fenytendő tettet csak a törvényhatóság feleletterhe alatt engedi bírói elmarasztalásig szabad lábón maradni, valljon mellyik törvényhatóság lesz az, melly a tettesek személyéért magára vállalja a kezességet, főleg ha ők fölségsértők volnának? Sőt ha találkoznék is olly ábrándos emberbarát, kieggy fölségsértőért jót állana, valljon ez halálos ítélet esetében megváltaná-e életével megszökött barátját? vagy ennek halála által biztosítva lenne-e a haza veszedelem ellen, mellyel az ellilant fölségsértő merényei fenyegettek; ha mi polgárok saját életünket a társulat általmas tagjai elfogatásával megmenteni kívánjuk, miért tennők ki fejedelmünk életét fölségsértők agyarkodásainak olly kiváltság alkalmazásával, mellyet legszelidebben mondva, „gyávagságnak“ lehetne nevezni; tisztelnünk kell itt a józan ész e törvényét: „mit nem akarsz hogy mások neked tegyenek, azt te se tedd másoknak.“

A belső közbátorság kitűnőleg a fenytő törvényeken, és ezeknek részrehajlatlan szigorú kiszolgáltatásán alapszik. Adja a magyarok istene, hogy a következő országgyűlés azt, és a közjónak tekintetéből a személyes és vagyonbátorságot biztosítva, a fenytőtörvényhozással hazánk Europa miveltebb tartományai sorában állhasson legalább, ha azokat fölül nem mulhatja; az öntudat sugalja, hogy a

polgári társulatban egyik a másikat nem tekintetheti, nem használhatja saját, egész társulat céljaitól különböző céljainak eszközeül, hanem minden polgári egyedet magához hasonló személynek tekinteni köteles; következéskéül külső tetteit tekintve nem korlátlan, hanem mindenstre ollynemű szabadságra van joga, mellyel többi embertársai is szabadon eszközölhetik külső tetteikkel a közboldogságot és saját javukat, olly polgári társaság, melly — tagjai az önkényt ismerve törvény gyanánt — maga magát fölemésztené, vagy az emberiség nem hogy előre haladna, hanem hatrálni kényszerítették, a társulat patriarchalis életre olvadna.

A szabadságnak és haladásnak ezen eszméje valamint egyes polgárookra, ugy egész törvényhatóságokra is alkalmazható, s valamint egyes hazafiak, ugy a hazának egyes törvényhatóságai is fölkoncolhatnák egymást, így minden törvényes közrend megszűnnek, korlátlan szenvedélyeké, és daczoló erőszaké lenne az uraság, s e törvény nélküli állapotban csak a bárdolatlanság, és külső erő lehetne, melly halomra döntené az áldozatokat, minden szelidbb érzelmeket gúnyolva s elfoltva, közelebb jutnánk a vadakhoz mint az isteni szikrával, az ésszel haladó lényekhez.

Fölhozott még Erdély haladásának bebizonyítására az is, hogy neki országgyűlésin csak egy ti. státusok táblája van, holott Magyarországnak kettő, t. i. magnások s státusoké; ezen állítást sem igazolja a gyakorlat, mert mit Erdélyben a státusok végeznek, azt a kormányzók elebe terjeszteni tartoznak, ettől helybehagyást vagy ellenkezőt nyerenők, az eredmény pedig küldöttség által adatik az előterjesztők tudtára; a meg nem egyeztetés esetében vegyes gyűlés tartatik, mellyben a jobb oldalt a fő kormányzók foglalja el, a Bécsbe intézendő föírásra pedig nem csak a három nemzet peccete kivántatik meg, hanem a kormányzóé mint lényegesen szükséges el nem maradhat; e szerint a fő kormányzók a magnások tábláját képezi, s képezheti is, mert ennek minden egyes tanácsnoka különös idéző királyi levéllel (Regalis) hivatik meg az országgyűlésre. — Egyébiránt nem szándokunk a két haza közötti párhuzamokat tovább folytatni, s elégejlük e két fő cikknek megemléstét, minthogy ezek idéztettek föl arra, hogy Erdély túlhaladja Magyarországot; — a mi czélunk itt az adóról szólni.

A bevezetésben idézett csillag alatti szerk. mondat már azért sem állhat, mert a világon mi sem tökéletes, annál kevésbbé legtekéletebb; es rossz minden hiányból, jó minden részről keletkezik. Már nálunk az adót illelőleg, hirlapjaink megyei adó-fogyatékokkal telve, ugyan annyi tanúságai a fönidézett biztosíték fonakságának, sőt a biztosíték hiányának, mert ha lenne biztosíték, nem tapasztalnók a súlyos következményeket. Mi ugyan őszinte sajnálattal nyilatkoztatjuk, hogy most, miután majd csak nem minden megyében mind a határozási mind a vérehajtási jog a tisztviselők markában van, nem lehet biztosítékot keresni, s nem lehet biztosítékot találni, kivált mióta sok megye az ősi törvénynek okadatos szabályától eltávozván tisztviselőknek nem a vagyonosabbakat egyedül, hanem

oltyakat is választ, kik minden elemüket hivataluk által nyerik; bizonyítja ezen állítást számos megyéből példa, hol több, a tisztviselés által kimaradott egyedek szomorú állapotra jutnak, megszüavén azon forrás, melyből meritének ömledezni. Már magában eivontan tekintve, mi egyéb ez mint ugyan egy kézen lévő határozási s végrehajtási jog, hatalom, kényuraság, melyet, minthogy gyarló az ember, nemeltyeknek bokolásaival örökösíteni, úgy több társai fölött annál hatalmasabban gyakorolni szeret? Így lévén a mint van a dolog, hogy ne akadnának tehát emberek, kik ezen igazságnak elvét, hogy nincs és nem is lehet alkotmány, mely adó tárgyában nagyobb biztosítékot nyújtana, mint minövel Magyarországon a megyék bírnak, nem hogy nem akarnak, hanem nem akarhatják érteni? mert valóban fájna s fájhatna is erszényüknek; így lévén továbbá a mint van a dolog, hogy t. i. a határozási s végrehajtási jog a tisztviselők kezében központosul, lehetne-e valljon igazságos adó-felosztást várnunk, nem súlyosodnék-e nem helyes mérleg szerint a teher legnagyobb része a vagyonosokra s olly egyedekre, kik a határozási kiváltságtól messze esnek, s nem történnének-e olly halfogások, hogy épen az igazságszótok vonják el magukat az igazság szabályai alól. Nem tagadjuk mi, hogy a két hatalmat t. i. a határozási és végrehajtási egymástól elválasztani annyit lenne mint egy organikus testnek műszereit megmontani, megakasztani; de valamint a haza egész testülete egy egészet alakít, a nélkül, hogy egyes részeinek egyike a másikatól függjön, a szerint lehetne e két hatalmat mint külön álló egészet tekinteni, s fontartani, mihez annál könnyebben juthatnánk, ha a megyei tisztviselők a fő s alispánokat kivéve az olly tárgyalásokban utasító szavazattal (voto informativo) bírnának csak; a fő s alispánokat pedig azért vesszük ki, mivel ezek a statusoknak szinte mint a tisztviselőknek elnökeik, kik által a két hatalmat összefüggésben tartani lehetne. (Vége köv.)

Pest megyei közgyűlés. (Folyt.) Közgyűlésünk mind fontosságra mind élénkségre nézve folyton tart. A f. hó 17kén (térjünk kissé vissza e napi ülésre) vitatástárgyul vált ügyek legjelesbikévala az adó rendszerítése; szónok elég s közöttök több fontolva haladó, mint pegasusi szárnyakkal vágató; ezifra szó bőven, alkotmány-sáncz elég, jogterjesztés özönnel, és ez leginkább radical reformerünk mézzel és tejjel folyó ajkairól áradott, de fájdalom a roppant munkaságú férfunak szavaiban, mellyekbe eszméit öltözteté, egy, a mi szónokoknak, kik egy egész haza ügyéről, s pedig igen kényes ügyéről szólnak, mellynek eldöntése a jövőre hat, fölötté szükséges, — a megfontolás, vagy talán még a latolgatás is igenigen érezhetőképen hiányzott, elannyira, hogy a logica gyakran kalandozott előadásából nem az értelem, nem az ész, hanem az érzelem hallatszott. Hatalmasan szónokolt a nemzet sorsa fölött bíráló ur az iránt, hogy a tökéltől adót venni az ország javára üdvös lenne; ez bennünket akaratlanul az angol jövedelem-adóra emlékeztetett, mert van e kettő között némi rokonság, és valóban mély töredelmességgel esodáltuk azon roppant bölességet, melly nem látta azon akadályokat és vitákat, sőt balkövetkezéseket, mellyek Albion kretás partjain az adónak e neme által okoztattak. Ezen szónokon kívül hasonló hirt pengete egy másik ur is; de ellenvéleményük, és ugyancsak fontolt ellenvéleményük sem hiányoztak, kik éjjeli munkásságuk mellett tiszta napvilágnál is megfontolják, mit kíván állapotunk, józan haladásának biztosítására; ezekhez tartoztak Sz. I. gr., Zs. E., Sz. M. s a t. Az először említettem szónok, kinek éles, életbe vágó s tapasztalásból meritett előadása eléggé ismeretes, nehogy hallgatással mellőzze el a nagy jelentőségű tárgyat, nem aggódva azon, hogy a gyanúsítgatások

korában élünk, a benezolgatáshoz látott s nyilatkozott megvallotta, hogy az adóban is szinte mint más számtalanokban igen elmaradtunk, s azért kívánatos, hogy ez ügyhez dologértő emberek, kik kevesebbet beszélnek és többet tesznek, szóljanak, és inkább tettekben mint hitetésekkben nyilatkozzék a jó szándék. — Körös városa benyújtá tanácsa elrendezésének tervezetét, melly mind kivitelre, mind korszerűségre jónak találtatván közhelyeslésre méltatott. — Előfordult még a pilisi járásbeli seb orvos állomására kívánczó egyedek folyamodásának fölolvastatása, s ez alkalommal kézzel lehetett tapintani honnét buzognak a gyanúsítgatások; a kik még nem ismerték azon régiókat, hallhatták mikép fú onnét a szél, főleg bizonyos osztály és vallásfelekezet ellen. Voltak sujtások, fájdalom átjárta panaszlongások, egy önmaga által érdemkiszorúval diszesített egyedtől; mi nem esodáltuk, hogy ez az ur a gyanúsítgatásokhoz, mellyekhez annyira ért, folyamodott, mert szénégetőnek tőkén a szemé.

Csinyé a temetés megtagadása?

(!!!) A prot. egyházi s iskolai lap 33ik számában két cikkek közöltetik, mellyek a marseillei és passai r. catholicus püspökök ellen irányozvák, kik szükséges esetben megtagadják halottól a szertartásos eltemettetést. — Mi ezéltől igtatá a szerkesztőség közleményei közé e két történetesket — csak gyanítjuk, t. i. hogy a római egyház főnökeit s törvényes rendeleteit kárhóztassa. Mi azt mondjuk: az egyházi törvények bizonyos esetekben tiltják a szertartásos eltakarítást rom. catholicusok és protestansoknál. Im egy történeteske: Mult hónapban egy ref. tanuló Keeskeméten a csapszékben halálra sebesített egy katona; a helybeli ref. egyház híres neves lelkésze, ki közelebb a superintendentességre szinte kellő mennyiségű szavazatot nyert, s azt igényli is, egyetértőleg a főiskolai oktatókkal — milly gondos intézői s szigorú úrei legyenek tanítványaik erkölcsi neveltetésüknek bebizonyítandókkal, — megtagadja a nem tisztességes helyen, nem tisztességes halállal kimult növendéktől a teljes szertartású tisztességes eltemettetést. — Mit mondanak egyházuk olly nevezetes tagjai tetteinek mentségére, kik magukat a 19dik század fölvilágosultsága s liberalismusa hőseinek szeretik kéréskedve hirdetni, a protestansok? — *)

Caleidoscopi Daguerreotyp. (Hac V-us mint „hirlapi“ avas obscuritás.) Igen természetes, hogy törvénykönyvünk „avas obscuritási“ helyett ujdonoj, és pedig parisi divatú constitutiót ohajtnak némelty urak, tudván, hogy ott a hirlapi szerkesztő-hivatal a ministerialis bureauhoz olly közel áll, hogy még a rövidke lábú Thiers is abból ebbe igen könnyen átugorhatott; hanem az már még is váratlan, hogy a H. r. Vik címje, melly a harmadik caleidoscopi mutatóványban a jámbor nézők mulatságára, vagy ha lehetett ámitására fölhozattott: nem sok idő múlva olly nyilván semmibe vétessék. De uraim! minden titoknak megvan a maga kulcsa; a mi hirlapi Tonansunk úgy bánik törvénykönyvünk tisztes tartalmával, mint egykor tettek Athene darázsai, azaz hatalmasi, böles Solon üdvös törvényével: kötelezték velük másokat, maguk pedig rajtuk keresztül kasul nyargaltak. — Ott áll a Caleidoscop csalfa képei közt az 1839. apr. 27. költ k. legkegy. leirat, s benne a hibásan idézett, (de ez boesánandó dolog: hanc veniam petimusque, damusque vicissim) Idik r. Vdik címje, hogy a „Patere legem, quam tuleris ipse“ szavak is a főpapokat az áldás megadására emlékeztessék, hanem e „Patere legem“ etc. csak argumentum ad hominem gyanánt használtatik, olly jó emberek ellen t. i. kikről bizvást föltesszük, hogy előttük a törvények tiszteletét, azoknak nagy kora nem

*) Ez lett dolog, ez száraz tény, — mellyre nincs egyéb mondani valónk, csak lapunk 90. sz. „Már ez sok!“ című cikkére bátorokodunk figyelmeztetni a részrehajló és részrehajlatlan közönséget. Szerk.

esonkítja, ellenben ez ősz szabály csak „avas obscuritási“ azon úrnál, kinek finom saloni izlését már a külföld is beszéli, nekünk pedig maga a szerkesztőség becses jegyzése hirdeti. És miért avasodnak meg ezen úrnál rendre törvényeink? Gondolom, mivel Livré-es emberei másképp p. o. mint fogd meg-ek, s üsd meg-ek használtatván őseink oraculumát, az egykor páratlan Verböczt tisztán tartani, és az avas szagot gerjesztő penésztől megóvni nem érkeznék. Azonban történetük bár miként az avasodás, annyi bizonyos, hogy a patere legem s a t. a hirlapi szerkesztőt nem kötelezi, mert im a Világ szerkesztőinek a hirlapi Zeus egy jegyzésben tudtára adja (191. sz. 775. l. 1. hasáb.): „A Világ olly dolgokban, mellyek személyt, és becsületet érdekelnek, ne bujkálna örökké az anonymitás sővénye mögött, s ne kényszerítne ez által másokat olly nyilatkozások kellemetlenségére, minket pedig holmi tapogatózásokra;“ *) és már ugyanazon levél másik oldalán megkezdetik a Munkácsról irt panasz az uradalmi ügyvédnek hajdúja ellen, ki teaplom ünnepen a koresmában mulatozó legénység közt megjelenvén csak polykát s polykát parancsolgatott a hangászoknak, s végre garázdasága miatt kidobattott, de most ura fogd meg-eket küldött, néhány legény befogatott, amugy muszkásan lánczra veretett, három jól elvágott; s tán e zavarok egyedüli oka a hajdu is? nem, ő büntetlenül maradt, sőt egy legény is megmenekült a bottól bizonyos font czukor, és kávé következésében. „Tán nem is tudta a világ“, utána tétetik gúnyolódva, „hogy a czukor, és kávé illyen jó bothárító. A fővárosi újságok tisztelt írója hihetőkép tanácsolná azon jó ügyvédnek, hogy hajdúját minden négyülekezethez küldje, s ha még hozzá egy kis jó tanácsot ad neki, reggeliről nem lesz szükség gondolkodnia.“ — Ki az uraim mindnyájunk közül, kik Árpád nyelvét értjük, és szóljuk, és a becsületnek meg jó hírnek fogalmával bírnak, ki ezen munkács cikkekben „a személyt és becsületet“ érdekelve, sértve, s mélyen lealázva lenni nem vallaná? és mi név áll e piszkoló panasz alatt, vagy jávad alatt? Semmi uraim, semmi, sőt még hogy tapogatni ne lehessen A—Zig A—Zig, minden betű elkerültetett egy nyolezlagú csillag választatván jelül, melly kétségkívül azon nyilvánosság csillaga, melly a Pesti Hirlapot úgy megkülönbözteti minden journalistai társai közt, mint hajdan Castort, és Polluxot a fővegyekre tűzött csillag minden istenek és herosok közül kitüntetett; vagy talán még is e csillag diszjele leszen valami előttem ismeretlen lovagi rendnek, mellynek nagymestere a hirlapi szerkesztőség főnöke, és melly magának a becsület védő nevet épen azon joggal követeli, mellyel a lucus a bereknek, az eumenidesek a furiáknak, a pontus euxinus a barátságtalan fekete tengernek per antiphasim megadatott. Uram, szerkesztő ur! egy szó mint száz: az anonymitás körülményink miatt még soká szükséges lesz, marad; de ha ön is még egészen anonym iratokat közül, a még kitapogathatókat ne kárhóztassa; a „patere legem quam tuleris“ szabályt, mint szívünkben irottat sürgetni fogjuk, ha bár az egész Corpus jurist avasnak, dohosnak, penészesnek tüssék is kikiáltani.

Nemzeti színház. Az igazgatóság rendeletéből értesítetnek a t. ez. drámaszerzők, hogy minden zavar és tévedés kikerülése végett a nemzeti színpadra szánt műveiket ezentúl nem más-hoz, hanem egyenesen Simoncsics János

*) Tapogatózásokra? jól megjegyezzük e szót, a spanyol inquisitio, a velenzei tizek tanácsa, a titkos rendőrség bár mi éghajlat alatt, olly dologért, mellyet tapogatózásoknak mondunk, gyakran megrovatik. A szív mélyében rejlő vágyakat szavaink, és tetteink az indulatok zajlaskor hozzák szem elébe.

igazgató úrhoz küldjék, s azokat el nem fogadás esetében, ismét csak tőle kívánják vissza. — Költ Pesten, nov. 21-én 1842. — Szigligeti Edward, n. színházi titoknak.

Jótétemény. Boscovicz Emanuel ur, nagykereskedő, a gyermekkórház javára egy Eszterházy-féle sorsjegyet, mostani érték szerint 50 p.ftot érőt, ajándékozni sziveskedett oly kívánattal, hogy az intézeti alaptőkéhez számítsák, s így alkalma legyen az intézetnek rajta nevezeteseb öszveget nyerhetni. Melly igaz emberbaráti jótétemény az illető igazgató választmány nevében legforróbb köszönettel fogadtatt, azon buzgó ohajtás követvén az ajándék, adakozó által kijelölt rendeltetését, vajha ezen sors után az olly közhasznu intézetre a legnagyobb nyeresemények egyike háramlanék! — Pesten, nov. 19. 1842. Havas József.

Uj magyar buvár külföldön. Nem rég közlénk Reguly József hazánkfianak, ki már 10 év óta Amerikában tartózkodik, Montevideoból Nagy-Váradra szüleikhez irt levelét; — most a bécsi lapok ugyanilly névről, a fönnevezetnek rokonáról következőleg emlékeznek: A sz. pétervári újság több más lapok után Baer academicus és professortól egy érdekes közleményt tartalmaz sz. Pétervárott tartózkodó bizonyos tudós magyar, Reguly Antal urról, ki közelebb kimult földije, kőrösi Csoma Sándor után indulva, tudományos utazásra vállalkozott, a magyarok eredetét kinyomozandó. Nézete szerint nem Tibetben, hanem nyugat-finn földön kereshető e kérdés fölött fölvilágosítás.

Zalából, nov. 13-án. Mielőtt e. f. hó 7-én és következő napjain tartott évnegyedes közgyűlésünkről írnek, előbocsátom a sept. 19-diki rendkívüli közgyűlésnek rövid vázlatát, minthogy azt eddig bizonyos hiba miatt e lapnak nélkülöznie kelle. August. Skán tárgyalattak először Zalában az ilir mozgalmi ügyek, de többnyire, a turómezei nemesség megkereső levelét kivevén, csak hirlapi közlemények és szárnyaló hírek, nem pedig kétségtelen adatok után. Utóbb egy főrangú táblabíró, kinek azon gyűlésben bizonyos indítványa ellen a hiteles adatok hiánya hozatott föl, érintkezésbe tevén magát a horvátokkal, kezére kerített egy ilir zászlót, vörös sapkát, gúnydalt, egy. Prágában ilir nyelven nyomtatott könyvet, és ehez csatolt földabroszt, mellyen az ilirek fölvilágot karoló ábrándbirodalma lerajzolva, és hazánknak is nagy része ecsettel elfoglalva volt. A könyvnek néhány előlapját ilir irodalmi tárgyak foglalják; de már közepé felé politcai térre vezettük át az olvasó, s mint némelly magyarított sorokból kitűnik, a törekvések ha sikerülhetnek, nem csak szegény hazánkat, de könnyen egész Európát rázkódásba hozhatják. Ezen újabb hiteles adatok szolgáltak alkalmul a septembri rendkívüli gyűlésnek, mellyből a zászló, vörös sapka, gúnydal, könyv és földabrosszal együtt egy lelkes fölírás mellett a Fölsege magas trónjához küldettek. Megjelent a gyűlésen egy Pestről rokon látogatására volt tudós pap, ki szót emelve az ilirek mellett, midőn egy részről a turómezei nemességet a religio dolgában közönbösségről vádolná, más részről az ilirismus ügyét Horváthonban a catholicismuséval azonítá. Mi, a catholicismusnak hű baráti, bár kinek is férfui kezet nyújtunk annak igazságos védelmében; de mikor a catholicismus isteni tanja és szelleme ellen történik az, fájdalmasan jajdul föl lelkünk. Krisztus anyaszentegyházának szelleme most is az, és mindig annak kell lenni, mi volt szenvedéseinek napjaiban, mikor Tertulian mondá: nekünk inkább szabad megöletnünk, mint ölnünk; *) már pedig az ilirek szívében gyűlölség, kezökben kard, tettök verekedés, vérengzés, azért őket bár miknek előbb, mint a catholicismus védői-

*) Cui bello non idonei, non prompti fuisset — — — qui tam libenter trucidamur, si non apud istam disciplinam magis occidi liceret, quam occidere? Tertul. § 16.

nek ismerhetjük. Különböznék meg ne csalják magatokat, kik az ilireket olly buzgó catholicusoknak tartjátok; mert mi magányériteésekből egy vagyunk meggyőződve, hogy ők a religiót csak eszközül használják politcai czéluk elérésére. Igy rovatok föl isteni religiónk rovására számos politcai bűntettek, miket rosz akaróink századokon keresztül kiáltoznak ellenünk! Ezzel religiom szentségének tartoztam; most utósó közgyűlésünk tárgyalására térek. — Az első alispán ur üdvözöl beszéddel nyitá meg azt, mellyben fájdalommal emlité, hogy együtt létünk óta ismét egy derék tagot szakasztá ki a halál Zala karai és rendei koszorujából. Ez volt pallini Lukey Nep. János, cs. kir. arany-kulesos, kiben oct. 25-én Zala kitünőbb gazdáját, legbuzgóbb ügytársát, és egy általánosan tisztelt vendégszerető barátot veszte. Hosszú álma fölé szent békét mondva, azon ohajtással fejezé a szónok beszédét: vajha ifjaink igy egymás után lassankint elhulló derék férfiaiunk helyét kipótolhassák. Mindnyájan megilletődve valánk, s komoly kérdés emelkedett lelkünkben: valljon e serdülő nemzedék, mellyen hazánknak jövője annyi szép reménnyel csügg, illy lézagokat betölthet-e? s a vallástalanság, puhaság, függetlenségi vágy, szerénytelenség, minden tekintély megvetése, dologkerülés, tékozlás rémalakban állanak előnkbe. — Ezután fonséges nádorunknak a vakok pesti intézete érdekében segélyezésre fölhevő levele, s több magányügyeket tárgyaló királyi parancsok olvastattak. A királyi parancsok közül leginkább magára vonta figyelmünket a kanizsaiak boromeresi ügyét illető, melly által ők a törvényhez utasítottak vissza. A dolog pedig ebből áll: Kanizsa mezővárosában régi szokásból Mihály-naptól szent-Györgyig szabad volt bár milly magánpolgárnak bort folytatni; de mivel ez a jó erkölcsökre nézve veszélyesnek találtatt, és az újabb törvények a bor-folytatási jogot a községeknek egyre ruháztatni rendelik, a t. megye azt Kanizsán is egynek haszonbérbe adatni határozá. Azonban a kanizsaiak a szokáshoz ragaszkodva, a megye rendeletét félreveték, sőt még a hozzájuk e végből kiküldött megyei főszolgabírónak is ellenálltak. Nem csekély indignatióval vették a karok és rendek, hogy egy város, mint Kanizsa, a megyei hatósággal dacolni merészel, és nem ismertek rá önbűnük büntetésére. Mikor a megyei teregekben a fölsoőbb rendeletek sokszor nevétségessékké tételnek, mikor egyes megyék a nemzeti közakarat fölé helyezve magukat, törvényeket önkényesen magyaráznak, és egész testületek jogait nem tisztelve, azoknak tekintélyét a lehetőségig gyengíteni törekednek, mi több, büntetésekkel sújtják, mellyek nem a törvénybetűből, hanem a szívnek boszújából meritvék, mint ezt a vegyes házassági ügyeknél láttuk: akkor be kell következn az örök igazságnak: a melly mértékkel mérték, azon mértékkel méretik vissza nektek. Emilitést érdemel még a t. kegyes rend főnökének (provincialis) Zala megye közönségéhez intézett folyamodása, mellyben a a megyének mélt. gr. Batthyány Gustávnál közbenjárását kéré, hogy a nemes gróf azon tíz ezer ftnyi alapítványt, mellyet egykor gróf Batthyány Tódor ezüst pénzben a kanizsai tanoda számára tett, de melly utóbb a különbféle pénzváltozások ideje alatt váltóra olvadt le, ezüstre emelni kegyeskednék; különben a t. rend nem leend képes e Zala és Somogy megyéknek olly igen jótékony tanodát tanítókkal ellátni. Határozattá lón: a gróf urat az első alispán ur által a megye nevében e hazafui tette megkérni, sőt a nem sikerülés esetében, még a nagy mlgu hgnél, Batthyány Fülöpnél is hazafui szót emelni. — A gyűlés vége élénk, sőt zajos lett. Bizonyos kamarás ur előadván, milly rosz állapotban legyen a megyének Vassal szomszédoló éjszaki részében az ottan tanyázó zsvány-

csapatok miatt a közbátorság, ugy, hogy a faluk szélén, nyilvános utakon ruháiból kivetkeztetik, és lefosztják az embert; kéré a megyét, miszerint hathatós intézkedésekhez fogyna. A föladatot egy kis bevezetés előzte meg, bevezetés a közbátorsági örök vezéreikhez, különösen a jelenvolt kapitányhoz intézve; és én nem hiszem, hogy akármilly gyögyszertárban olly keserű labdacok készülnének, minőket a vitéz kapitány urnak marok szárranyclnie kelle. Ő védé magát, s vedveinél jobbakat lelkemre mondom, életemben ritkán hallottam; mondá ugyanis, mióta kapitány, a foglyárokkal soha sem parancsolt, már pedig maga minden zsványt öszve nem foghat; a főszbirák, kiknek rendelkezései alatt állanak a foglyárok, bár általa föl szólítottanak, embert neki nem adnak. Általános elismert adatokkal bizonyítá be állításait, s noha a második alispán ur is arról panaszkodék, hogy a főbirók hanyagsága miatt nekik is sokszor csak vállukat kell vonítani, — még sem neveztetett, sem kérdésre nem vonatott csak egy is a főbirók közül, hogy a nyilvánosság bünpadán adózott volna büneért! Nehéz ennek okát elgondolni; — talán a P. H. szerint: jött az élet, és megczáfolta a logicát; igen, de a logicának hasra estén sir a közjó, szenved az egész *). — Feledhetlen Deák Antalunknak is megérkezett Bécsből kömeteszeti arezképe; nem különben az egyházi gyászbeszéd, mellyet az elhunyt tiszteletére Szabó Imre, Veszprém megyei áldozó pap, s tanulmányi igazgató a zala-egerszegi szentegyházban a KK. és RR-dekelőtt august. Skán tartott, több példányban kinyomatva. Elborult lelkünk, midőn a képet megpillantánk, s néma pánasszal kérdeztük az eget: miért kell őt illy nehéz időszakban nélkülözünk?! — s — ly.

Veszprémből, nov. 11. (Vége.) 5) Egy fölsoőbb eredetű levél olvastatása visszaidézé emlékezetünkbe az ujoncz-állítási botrányos eseményeket, mellyek már akkor az egész haza figyelmét elfoglalák. Ezuttal bizonyos yvegi esküdt ur iránt tételik azon kérdés, valljon vette-e a többi bűntársakkal büntetését. A választ ezen kérdésre majd annak idejében, valamint ugyan akkor az egy ember számba vett két cigányról is. 6) Elapok neve is megpenditetett gyűlésünkben, bizonyos esődtaxák miatt, melly ügyet ön tisztelt szerkesztő ur jobban fog tudni *) mint mi, mert mi beszéltünk ugyan a tárgyról, de elárultuk hogy nem vagyunk tisztában. 7) Egy fölsoőbb rendelet egy kissé megharagított bennünket (azaz némellyeket közönlünk); de azért nem verekedtünk ám! s e harag is csak ollyan szelid maradt ám! És miért e harag? azért mert parancsoltatik, hogy a bankó-hamisítási tárgyakban ezenül megyénk a Királyi ügyigazgató hivatalal levelezzen, mit megyénk természetesen hatósági méltóságán alólnak tekiatvén tenni nem fog; egyébiránt ujlag is kijelenté, hogy a bankjegyeket érvényes pénzül soha el nem fogadta, s elfogadni nem is fogja. Szinte sajnosan vette azon parancsot, hogy ezenül hasonló esetek megvizsgálására a megyei tisztviselő mellé kir. ügyvéd is alkalmaztassék, mert ez által tisztviselője hitelességét hiszi kétségbe vonatni, ki mellé mintegy ellenőr rendeltetik. 7) Nádor ő fonségének levele a vakok intézetének ügyében részvétellel fogadtatt, s minden járásbeli fő- és alszolgabíró urak segélygyűjtésre utasítottak. Adjon isten fényes sikert. Örömmel értettük ez alkalommal, hogy mélt. Fetics Antal kamarás ur már egy vakra alapítványt tett 6000 v. f. egy másik tőkét is mellékelvén hozzá, melly az intézetből kilépendetnek kamatozzék. 8) Tolna levele a postabér fölemeltetése, és egy

*) Szomorú, valóban szomorú dolog, ha a RR. tekintete annyira esőkkent, hogy nem képes egyedeket tisztük teljesítésére bírni.

Szerk. Szerk. *) Elődünk korába való.

szerre németté vált tértelvények fölött, pártoltatott, 9) A marhahús ára f. év utójaig meghagyatott, a jövő évi januar. Itől egy krajczárral fölebb emeltetik. 10) Tolna levele, — melyben fájdalommal tudósít, hogy nemes Somogy megye, a szomszéd, és érdeklött megyék elmeilözésével a kilti malommal deputatio alakban megjelenve, ott a Balaton lesapolását újlag elhatározta, s félni lehet, hogy határozatát talán foganatba is veszi; felszólít azért, hogy egyetértve akadályozzuk Somogy megye tettét, mely Tolnára árvizet eresztené, — rokon érzellemmel fogadtatott, de minthogy a tárgyról körülményes tudományunk nincs, felszólítók is Somogy megyét tudósítana bennünket eddigi lépéseiről, s további szándékáról, megkértük egyuttal, hogy addig semmi tényleges munkálatba ne bocsátkozzék. 11) Szomorú érzellemmel tapasztaltuk, hogy Varasd megye édes anyai nyelvünkön szólni most sem akar; de minden ingerlő követeléseket mellőzve a barátság szelid hangján, s a hazafiság, s együtt alkotott törvényeink szent nevében kéréndjük őket, ne idegenkedjenek e szép nyelvtől. Annál nagyobb örömről szólunk Szerém megyének több rendbeli magyar levele, s kivált azon nyilatkozata, hogy illyr nemzetet nem ismer, s a magyar koronának folyvást hiva maradand. — E gyűlés folytában Zsoltos Ignác felszólítására alakulni kezdett „honi természetű pártolásra“ egy társulat; első tanácskozásunk eredménye lett aláírási ívek kiosztása. Eredményről és egyebekről akkor fogok tudósítást közölni, ha szívesen vétetendik. *) ha lehet. Veszpremi levelező.

Zólyomból, nov. 14 E hó Skán s következő napjain méltóságos főispáni helyettes ur elnöklete alatt tartatott közgyűlés alkalmával fölolvastatott a főm. udv. kancellária olly értelmű decretuma, mely szerint a megye Rendének „sub strictissimo responsionis onere“ kötelességül hagyatják, hogy azon ügyési pöröknek, mellyek a vegyes házassági tárgyakból keletkeztek, s eddigelő eldöntettek, eredetökbeni fölküldetését el ne mulasszák; miért is a KK és Rendek a kivált pöröket fölküldeni elhatározták, s egyszerűen az országgyűlési tárgyakkal foglalkozó választmányt oda utasították, miszerint ezen parancsok iránt véleményét a Rendeknek előterjesze. — Ezt követte Szerém megye levele az ismert kereskedési tárgyban, nem különben Szabadka kir. város körlevele a sz. kir. városok szavazati joguk iránt, mellyek szinte a főnevezett választmányhoz utasítottak tárgyalatás végett. — A zágrábi tisztválasztáskor történt illyr kibágások érdekében érkezett turopolyai levélre, s Fölségéhez fölírás rendelteték; Zala megyének pedig ugyan e tárgybani levele tudomásul vétetett. — A fölső járásbeli szolgabíró azon jelentése következtében, hogy a breznobányai segéd lelkész, bizonyos S.T. kisdédét azért, mivel ez ágostai vallású egyedeket hívott meg komáknak, megkeresztelni vonakodván, a megyés püspök ur az iránt föl-szólítatni rendeltetett, miszerint ő méltósága, az e megyében ekkoráig még elő nem került eset orvoslása tekintetében intézkedni, s a teendők eredményéről a Rendeket értesíteni méltóztassék. — Haller Fer. grófnak, horvátországi banná lett legkegyelmesebb kineveztetése fölött e megye Rendei által küldött köszöntőlevélre érkezett, s szép magyarsággal fogalmazott vála-za a legnagyobb örömmel fogadtatott, mivel ennek fonalán meggyőződtek a Rendek az iránt, hogy ő excellentiája nem csak hogy végét szakasztandja a zágrábi kellemetlenségeknél, de egyszerűen nemzetiségünk előmozdításában fíradhatlanul munkálodni meg nem szűnendik. — (Vége köv.)

*) Mindenesetre, — sőt kérjük hova hamarabb. Szerk.

KÜLFÖLDI NAPLO.

Spanyolország. — A madridi Patriota megzafolja az aug-burgi All. Ztung s M. Post. által Carnerero s Olozaga urak küldetésök iránt terjesztett áhíreket. Sem az első sem a második nem volt meghatalmazva, közvetlenül vagy közvetve alkudozhatni Isabelia királynő kiházásitása iránt. Hamisan állítatik, mintha Carnerero ur Metternich hercegeknek a királynő házassága iránt ajánlásokat tett volna; ezt sem ő sem Olozaga nem teheté, minthogy utasításaikban ez iránt nyilvánosan eltiltattak. Carnerero ur mint a spanyol nemzet ügynöke soha nem kért Metternich hercegtől elfogadást; de mint régi ismerős s privat ember gyakrabban tisztelkedett ő hercegségénél s september Skán búcsútisztelétét tevő a nagy kormányfinál. A spanyol nemzet, vagy képviselői soha nem fogtak idegen nemzetek kegyeiért koldulni. Alaplatannak állítja a patriota azon hírt is, mintha a spanyol kormány Zurbano tábornokot Lefebvrének fizetendő 20000 duroban marasztotta volna el.

Franciaország. — Paris nov. 6án. C-ötörtökön nyitatték meg a parisi királyi ítélőtörvényszék. Hebert főügyvéd használta ez alkalmat számos közönség jelenlétében a törvények állandóságáról szónokolni; mutogatta a szónok, mikép a törvények változékonyasága nem különben a módosításokat elfogadó képviselői rendszer, mint a rideg absolutismusban egyiránt veszélyes, ez állítását egyrésztől a byzanti császárság, másiktól a francia convent történetével támogatván. Szerinte Franciaországban nem annyira a törvények javítása, mint inkább azok pontos és szigorú-sikerítése szükséges. A J. des Débats e beszédet mint a szónoklat remek művét dicséreté, ellenben az ellenzéki sajtó azt úgy tekinté, mint melly a választási és kamarareformi törvények változatlanaságát, s ez által egyszerűen a politiai változatlanaságot is, melly a szabad népek halála, tűzte ki céljául.

Paris, nov. 8. Az augsburgi közönséges ujságban olvasók, hogy a Francia és Oroszország közti illedelmi harc kiegyenlítették; mi azonban hiteles kütfők után állíthatjuk, hogy a dolog nehezen ment ennyire, sőt hogy ehhez reményünk sem lehet, mert Oroszország el van határozva a követéseket különbség nélkül megszüntetni. — A druzok s maroniták fölkeléséről hírek, újabb tudósítások által is igazoltatnak. Guizot ur ma reggel hosszú conferentiát tartott előbb Reschid basával, azután a nagy hatalmak képviselőivel. Később cabinettanács tartatott, mellyből hír szerint Toulonba telegraf utján parancsok küldettek, az ottani hajóhadnak föl-készülését sürgetők, hogy az minden pillanatban indulhasson a syriai partok felé. — Legújabb hírek szerint Bordeaux is hozzá járult a belgiummali vámszövetséget kívánók számához, mi által a ministerium állását veszedelmezette látja.

Nagy-Britannia. — Fridrik austriai főherceg igen veszélyes hajózás után Glasgowból oct. 27kén Liverpoolba érkezett, s innét több kirándulásokat tön az ország belsejébe; november 7kére Londonba váratik s elutazása mintegy három hét múlva történendik meg. — Times párisi levelezői szerint Guizot ur kijelenté, hogy az 1831dik dec. 2diki szerződés megerősítésében a király, ministerium, s az egész ország megegyezett; de az 1831. és 1833ki szerződések tervezett módosítá-ja fölött aligha fog illy egyhangúság uralkodni. E szerződések nem csak helyben hagyattak, hanem szerintök intéztettek is már az ügyek, s ezenfölül e szerződésekben Francia s Angolországok kívül más nemzetek is érdekelvők, mellyekkel nem lehet játszani — A portendici kérdésnek a porosz király közbenjárása által leendő eldöntetése kibékíté némileg a kedélyeket, azonban köztudomásu-

dolog, mikép az angol és francia cabinetek közt nem uralkodik a hajdani egyetértés. E hírt a Globe is erősíté, s szerinte az idegenkedés a kutatási törvényből mondatik eredtnek.

Schweitz. — A argau. A „szabadelmű“ lap szerint a Rohrdorfban tartott argaui katholicus gyűlés meghatározá: hogy a kath. nagy tanács tagjai olyankor mindig eltávozzanak a nagy tanács-gyűlés terméből, ha a kolostoroknak eladásra kitézött ingatlan javai fölött a ratificatio kimondatik.

China. — A chinai tudósítások julius 26ig terjednek. Az é-zaki hajóhad jul. 13kán Yang-tsi-kiang folyamba evezett. A chinaiak nagy előkészületeket tőnek az angolok elfogadására, több erősséget készítettek s megakák azokat őrséggel és álguykkal. 16k. elkezdődött az ellenségeskedés; az angol hajókra erősen tüzeltek a chinai batteriákból, az utóbbiak álguyi gyorsabban löttek, és jobban céloztak mint közönségesen, védelmők azonban haszontalan volt, az angol ügyesség győzött, 250 álguy jött a győztesek birtokába, kik közül 2 elesett, s 25 megsebesítették. Az expeditio 19kén Schanghai várost foglalá el, hol 300—400 álguyt harácsolt, a középületeket földulta, s a királyi magtárakat közprédára bocsátotta. Innét Nanking a mennyei birodalom déli fővárosa felé fogja útját venni, s a háborút csak Peking bevételé fogja alkalmasint megszüntetni.

Rövid közlések. — Victoria királynő nov. 10kén a kenti grófságban fekvő Walmerkastélyba (Wellington hg tulajdona) költözendik, hol három hetet szándékozik tölteni.

István főherceg octob. 26kán Tyrolból Görcebe érkezék, s a „három korona“ vendéglőbe szállott; másnap az itt tartozkodó Bourbon kir. családnál tisztelkedék.

Spada bíbornok, ki előbb a notai törvényszék dekanja volt, s 1835ben kardinal-diacon lett, s kinek a kormányhali meghasonlásáról, míg Forliban követ volt, annyit beszéltek, — néhány nap óta Romában van. Beszélük, hogy buon governoi praesidenssé fog nevezettni; azonban még az egyetértés — mint mondják — nem állott egészen helyre.

A francia lapok hibásan hírlik a pápa ismétli betegségét; orvosai bizonyítása szerint mint testi, mint lelkiép jó állapotban van ő szentsége.

Uj-Seelandból fölötte nyugtalanító hírek érkeznek; a benszülöttek fölkeltek kivivandók a földet, mellyet fölök az európaiak kincssomja elrabolt. Wellingtonban három gyarmatos házat rontottak le a benszülöttek, s a bajon leginkább azzal ügyekszik a kormány segiteni, hogy a benszülötteknek mindenben igazságot ad. De égbe kiáltó igazságtalanság is lenne megfosztani a benszülötteket ősi birtokuktól, valamint más részről, ismét igazságtalanság a gyarmatokat pénzen szerzett telkeikről elüzni. A tory-kormány arathatja most vetése gyümölcsseit.

Nyilvános köszönet.

Egy asszonyaság több éveken át vérhányásban szenvedvén, minthogy minden hírből lévő honi orvos urak között Virág István temesvári orvos urban talált mentőjére, a tisztelt ur iránt — ameltt, hogy őt a közönségnek figyelmébe ajánlja — egyszerűen haláját kívánja alólirt által nyilvánossá tétetni. Pesten, november 2kán 1842.

Szentiványi.

Eggenberger Józsefnél Pesten és minden a két hazabani könyvárusnál kapható:

ALFÖLDI LEVELEK.

Irtá gr. Dessewffy Emil. 24 és fél iv. 1842. ára 2 p.f.

Kilian és társa pesti könyvárusuknál még csekély számú példányokban találhatik:

X Y Z könyv.

Gr. Dessewffy Aureltól. Ára 1 p.ft.